

Ledare och ledda

Staffan Jacobson

LEDARE OCH LEDDA.

Hur ser vänsterns opposition mot stat och kapital ut? Vill den något helt annat eller sitter den fast i förlegade teoretiska och praktiska organisationsformer, nu och inför framtiden? Alla socialister är överens om att de viktigaste motsättningarna i samhället är arbete – kapital (kapitalismen) och kvinnors underordning av män (patriarkatet), plus en mängd andra förtrycksmekanismer som summeras upp i intersektionell teori. Här går vi inte in på denna, utan vår uppgift är att peka på vilken dimension som saknas. Och då menar vi i hierarkierna i allmänhet och i motsättningen *Ledare – Ledda* i synnerhet. Franska *Socialisme ou Barbarie* och engelska *Solidarity* talade om Ordergivare och Ordertagare, och menade samma sak: Ledare och Ledda.

Denna analys krockar omedelbart med den leninistiska uppfattningen om Partiets Ledande Roll (Ledarna, Auktoriteterna) och den s.k. demokratiska centralismen (Hierarkierna), främst betonad i maoismen (den kinesiska stalinismen) men också i andra mer eller mindre auktoritära vänsterideologier som trotskismen. Detta är deras blinda fläck. Om vi beskriver Arbetarråden som den proletära demokratin *par epreference*, är det erfarenhetsmässigt så i historien att denna är inkompatibel med ett monolitiskt auktoritärt Parti, ”kommunistiskt” eller ej. Arbetarrådets makt utesluter varje annan, avskild makt och då är den direkta demokratin total. Vi talar alltså inte om en kvantitativ utan om en *kvalitativ skillnad* mot andra organisationsformer; en icke-alienerad organisation.

Ledare och Ledda.

Det finns två sorters Ledare: de som tillsatt sig själva och de som är valda. Och två sorters Ledda: ofrivilligt ledda och ”frivilligt” ledda. En vald ledare som inte kan avsättas när som helst står i motsats till demokratin lika mycket som den ledare som har tillsatt sig själv. Den enda formen av ledarskap som är demokratiskt är en tillfällig delegering utan egen, avskild makt. Bara då kan någon frivilligt låta sig ledas, vanligen i en akut situation som t.ex. i krig. Om soldaterna själva får välja sina befäl är de frivilligt ledda.

Auktoritet, auktoritär, auktoritativ.

”Auktoritet, av latin *auctoritas*, bemyndigande; myndighet, att ingiva respekt, fullmakt eller tillstånd att göra någonting, eller förmåga att driva igenom sin vilja, någon med legitim makt” påstår Wikipedia. Auktoriteten måste bemyndigas av de som auktoriteten har myndighet över, men detta förekommer nästan aldrig. Utövandet av auktoritetens makt är auktoritärt, dvs med tvång och våld. Därför är auktoriteter otänkbara i ett direktdemokratiskt samhälle. Att vara auktoritativ innebär något helt annat, nämligen att vara kompetent och pålitlig.

Hierarki.

Hierarki (av grek. ‘Ἱερός hieros, helig, och ἀρχή arche ”förste”, ”härska”) betecknar en organisationsform med utpräglat centralstyre, som ofta förekommer inom såväl militär, stat, samhälle, kyrka som företag, men även i överförd bemärkelse inom vetenskapen, till exempel systematik. En hierarki brukar visualiseras genom en pyramid eller en triangel, som åskådliggör dels ordningen, dels mängden av personer i olika skikt av organisationen: det blir färre och färre mot toppen och fler mot basen. Staten och militären är typiska, och typiskt ineffektiva, men hierarkier förekommer alltså också inom partier, företag, inom sjukvården, inom familjen och i andra sammanhang – vanligen helt i onödan.

Platt organisation.

En annan slags organisationsform är en så kallad platt organisation, där det inte finns någon överordnad och där man har en horisontell arbetsdelning. Platt organisation är ett uttryck som avser en horisontellt och inte en vertikalt uppbyggd organisation. Den kan ha ett samordnande centrum eller sakna ett sådant, men makten och inflytandet är jämnt fördelad och inte uppdelad i nivåer av hierarkier. Direktdemokrati är ett viktigt inslag. Exempel på en nutida platt organisation är EZLN, Zapatistarmén för nationell befrielse, i Chiapas, Mexiko.

Så – hur är vänstern rustad för dessa organisationsformer, nu och i framtiden? Klart är att den utomparlamentariska vänstern, miljö rörelsen, kvinnorörelsen, djurrättsrörelsen, den autonoma och den antifascistiska rörelsen kvalar in här. En del av den övriga vänstern tänker och handlar fortfarande utifrån vad som i huvudsak är förlegade borgerliga organisationsformer. Först när dessa övergivits kan ”vänstern” enas och bli slagkraftig igen – på frihetlig och antiauktoritär grund.

***

Det Anarkistiska Biblioteket

Staffan Jacobson
Ledare och ledda

<https://anarchyisorder.wordpress.com/2018/02/21/ledare-och-ledda/21/2> 2018

sv.anarchistlibraries.net